

V Bruseli 13. decembra 2021
(OR. en)

14972/21

AGRI 638
PHYTOSAN 38
AGRILEG 269

SPRIEVODNÁ POZNÁMKA

Od: Martine DEPREZOVÁ, riaditeľka, v zastúpení generálnej tajomníčky Európskej komisie

Dátum doručenia: 10. decembra 2021

Komu: Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, generálny tajomník Rady Európskej únie

Č. dok. Kom.: COM(2021) 786 final

Predmet: SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE opresadzovaní a účinnosti opatrení v oblasti zdravia rastlín v súvislosti s dovozmi na územie Únie

Delegáciám v prílohe zasielame dokument COM(2021) 786 final.

Príloha: COM(2021) 786 final

V Bruseli 10. 12. 2021
COM(2021) 786 final

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

**o presadzovaní a účinnosti opatrení v oblasti zdravia rastlín v súvislosti s dovozmi na
územie Únie**

Obsah

1. ÚVOD.....	3
2. POSTUPY PRI DOVOZE.....	5
3. RASTLINOLEKÁRSKE OSVEDČENIA.....	6
4. ZÁKAZY.....	7
5. ÚRADNÉ KONTROLY.....	9
6. ZÁVERY.....	11

SKRATKY

HKS: hraničná kontrolná stanica

BTSF: Lepšia odborná príprava pre bezpečnejšie potraviny

PO: príslušný orgán

KM: kontrolné miesto

GR SANTE Generálne riaditeľstvo pre zdravie a bezpečnosť potravín

EFSA: Európsky úrad pre bezpečnosť potravín

EÚ: Európska únia

EUROPHYT: európsky notifikačný systém zadržania rastlín zo zdravotných dôvodov

VRR: vysoko rizikové rastliny, rastlinné produkty a iné predmety

IPPC: Medzinárodný dohovor o ochrane rastlín

NOOR: národná organizácia na ochranu rastlín,

NÚK: nariadenie o úradných kontrolách (EÚ) 2017/625

RO: rastlinolekárске osvedčenie

MMR: množiteľský materiál rastlín

RNKŠ: regulovaný nekaranténny škodca Únie

TRACES-NT: obchodný kontrolný a expertný systém

1. ÚVOD

Dovozné opatrenia pre zdravie rastlín majú za cieľ chrániť Európsku úniu (EÚ) pred zavlečením škodcov. Legislatívny rámec EÚ pre tieto opatrenia sa do roku 2019 opieral o smernicu Rady 2000/29/ES¹. Zriadil sa v nej systém založený na rizikách v súlade so sanitárnymi a rastlinolekáorskými opatreniami Svetovej obchodnej organizácie (ďalej len „dohoda WTO o SPS“), ktorý je vo všeobecnosti otvorený pre dovoz, a to s určitými obmedzeniami, ako sú nutnosť rastlinolekáorského osvedčenia (RO), osobitné požiadavky na dovoz a určité zákazy. Zaviedol sa aj systém úradných kontrol zdravia rastlín, ktoré organizujú a vykonávajú členské štáty EÚ.

Na základe hodnotiacej správy režimu zdravia rastlín v roku 2010 bola identifikovaná potreba nahradiť predchádzajúce právne predpisy. Nariadenie (EÚ) 2016/2031 (ďalej len „nariadenie“) bolo prijaté v roku 2016 a začalo sa uplatňovať od 14. decembra 2019. V tomto nariadení sa zachoval prístup založený na riziku a súlad s dohodou WTO o SPS, ale na základe skúseností boli zavedené opatrenia na posilnenie ochrany územia Únie a zvýšenie proaktívnej pripravenosti na krízové riadenie.

Vzhľadom na významné zmeny v dovoznom režime EÚ s ohľadom na zdravie rastlín spoluzákonodarcovia zaviedli v článku 50 nariadenia povinnosť Komisie predložiť do 14. decembra 2021 správu Európskemu parlamentu a Rade s cieľom posúdiť presadzovanie a účinnosť opatrení týkajúcich sa dovozu do EÚ vrátane analýzy nákladov a prínosov a prípadne predložiť aj legislatívny návrh na riešenie akejkoľvek potreby zmien.

Rozsah tejto správy zahŕňa hlavné zmeny, ktoré sa nariadením zaviedli, t. j. hlavné zmeny v dovozných opatreniach a organizácii úradných kontrol týchto opatrení.

V správe sa posudzuje: i) vplyv zahrnutia regulovaných nekaranténnych škodcov (RNKŠ) do nariadenia, na ktoré sa predtým vzťahovali právne predpisy o produkcii a uvádzaní množiteľského materiálu rastlín na trh² (ďalej len „právne predpisy o MMR“), na dovozné opatrenia a kontrolné systémy; ii) presadzovanie a účinnosť opatrení na riešenie novozistených rizík, pre ktoré by sa dali predpokladať rôzne opatrenia od karantény po dovoze až po dočasný zákaz; iii) presadzovanie a účinnosť rozšírenia povinnosti spojenej s RO pre rastliny a rastlinné produkty predkladané pri dovoze na nové komodity (s minimálne 1 % kontrol na hraniciach) a na rastliny privezené v batožine cestujúcich; iv) súčasné postupy udeľovania výnimiek zo zákazov dovozu, ako aj ustanovenia o dočasnom zakaze určitých rastlín, rastlinných produktov a iných predmetov označených ako vysokorizikové, ktorých dovoz je povolený po posúdení komoditného rizika zo strany Európskeho úradu pre bezpečnosť potravín (EFSA) na základe technickej dokumentácie predloženej zainteresovanou krajinou pôvodu, po ktorej nasleduje právny akt EÚ s podmienkami dovozu pre komoditu; v) zmeny zavedené v súvislosti s podmienkami dovozu materiálu na úradné testovanie, vedecké a iné súvisiace účely, ako aj zmeny zavedené pre používanie karanténnych staníc a izolačných zariadení; vi) vplyv na presadzovanie a účinnosť dovozných kontrol v dôsledku významných zmien zavedených v nariadení, so zahrnutím

¹ Ú. v. ES L 169, 10.7.2000, s. 1.

² https://ec.europa.eu/food/plants/plant-reproductive-material/legislation/specific-legislation_en.

kontrol zdravia rastlín podľa nariadenia (EÚ) 2017/625³, nariadenia o úradných kontrolách (NÚK), ktoré nadobudlo účinnosť v rovnakom čase ako nariadenie.

Metodika

S cieľom splniť požiadavky správy Komisia vytvorila metodiku, ktorá zahŕňala vyhodnotenie všetkých dostupných dôkazov. Komisia uskutočnila konzultácie so zainteresovanými stranami⁴ pomocou dotazníkov o štyroch hlavných oblastiach, v ktorých sa právnymi predpismi zaviedli zmeny: i) rastlinolekárske dovozné postupy; ii) používanie RO; iii) zákazy dovozu a iv) ustanovenia o zdraví rastlín NÚK. Cieľom dotazníkov, ktoré boli vypracované po konzultácii s NOOR v EÚ a príslušnými združeniami na úrovni EÚ, bolo získať spätnú väzbu o politických aspektoch presadzovania a vykonávania, ako aj o nákladoch, prínosoch a vplyvoch, aby sa vykonala analýza nákladov a prínosov. Výzvy na vyplnenie dotazníkov boli zaslané 27 NOOR členských štátov EÚ, príslušným certifikačným orgánom (ďalej len „PO“) a colným orgánom, 2 inštitúciám EÚ, 48 príslušným združeniam na úrovni EÚ a 178 NOOR mimo EÚ. Združenia na úrovni členských štátov, prevádzkovatelia, laboratória, výskumné inštitúcie a široká verejnosť mali prístup k dotazníkom prostredníctvom webového sídla GR SANTE. V druhom prípade Komisia a NOOR v EÚ pomohli propagovať dotazníky cez sociálne médiá a iné kanály. Celkovo bolo doručených 386 odpovedí. Úroveň účasti sa v rámci rôznych kategórií zainteresovaných strán a rôznych dotazníkov líšila, pričom dotazník o NÚK mal najnižšiu účasť orgánov v oblasti rastlín v EÚ (15 z 27 NOOR v EÚ) a celkovo nízku účasť združení na úrovni EÚ a členských štátov, NOOR mimo EÚ, prevádzkovateľov a širokej verejnosti.

Okrem toho sa použili verejne dostupné údaje, pre ktoré bola vykonaná štatistická analýza, z dvoch zdrojov: i) údaje o výskyte rastlín a rastlinných produktov, ktoré sa dovážajú alebo s ktorými sa obchoduje v rámci EÚ, boli získané zo systémov EUROPHYT a TRACES-NT za obdobie 2019 – 2020 a ii) obchodné údaje boli analyzované za roky 2013 – 2020. Keďže komodity v nariadení nezodpovedajú jednotlivým obchodným nomenklatúram, porovnanie dynamiky zachytenia a obchodu bolo vykonané pre skupiny komodít, ktorých sa zmena právnych predpisov dotkla.

Komisia na podporu tejto správy vypracovala štyri technické správy⁵ s informáciami o doručenej spätnej väzbe a rozsiahlou analýzou tejto spätnej väzby.

Pri posudzovaní opatrení súvisiacich s NÚK sa zohľadnili takisto výsledky prvých piatich auditov dovozných kontrol v členských štátoch. Správy zo všetkých príslušných auditov sú verejne dostupné⁶.

Analýze Komisie bránia tri faktory: po prvé, čiastočný príspevok NOOR a združení v EÚ a mimo EÚ v určitých prípadoch, čo ovplyvnilo reprezentatívnosť odpovedí, a veľmi

³ Ú. v. EÚ L 95, 7.4.2017, s. 1.

⁴ Národné organizácie na ochranu rastlín v EÚ a mimo EÚ (NOOR), orgány zodpovedné za marketingové smernice (príslušné certifikačné orgány), združenia na úrovni EÚ a členských štátov (združenia EÚ a členských štátov), prevádzkovatelia a široká verejnosť.

<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC126792>

<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC126791>

<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC126695>

<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC126790>.

⁶ https://ec.europa.eu/food/audits-analysis/audit_reports/index.cfm.

obmedzený príspevok širokej verejnosti a prevádzkovateľov, ktorý neumožňoval trianguláciu zistení; po druhé, veľmi krátky čas medzi nadobudnutím účinnosti rôznych ustanovení a žiadosťou o spätnú väzbu, čo ovplyvnilo veľkosť vzorky na analýzu; a napokon vplyv pandémie ochorenia COVID-19 na obchod a príslušné činnosti napriek existencii nariadenia (EÚ) 2020/466⁷ o dočasných opatreniach na obmedzenie rizík počas určitých vážnych narušení kontrolných systémov členských štátov v dôsledku ochorenia spôsobeného koronavírusom (COVID-19).

Z dôvodu uvedených obmedzení nebolo možné v niektorých prípadoch vyvodit' závery o presadzovaní a účinnosti dovozných opatrení. Posúdenie nákladov a prínosov sa vykonalo v čo najväčšom možnom rozsahu z dôvodu rozptýlenej spätnej väzby na požadované kvantitatívne údaje, alebo sa skúmalo prostredníctvom ekonomickej literatúry. Namiesto toho sa vykonala hĺbková kvalitatívna analýza nákladov a prínosov. Komisia sa preto napokon obmedzila na identifikáciu tém, ktoré si zaslúžia ďalšie diskusie.

2. POSTUPY PRI DOVOZE

Od zahrnutia pravidiel o RNKŠ do nariadenia NOOR prevzali zodpovednosť za úradné kontroly RNKŠ od príslušných certifikačných orgánov. Zatiaľ čo vykonávanie pravidiel o RNKŠ pri dovoze možno považovať za účinné z hľadiska dosiahnutia ich cieľa zabezpečiť súlad s požiadavkami v súvislosti s RNKŠ, 25 % NOOR, 41 % prevádzkovateľov a 5 zo 6 certifikačných PO udelilo negatívne hodnotenie pre nedostatok súdržnosti medzi právnymi predpismi o zdraví rastlín a MMR. Názory boli rozdielne v otázke, či by sa súlad s opatreniami týkajúcimi sa RNKŠ mal zahrnúť aj pod nadpis „Dodatkové vyhlásenie“ RO, čo je ustanovenie, na ktoré sa nevzťahuje článok 71 ods. 2 nariadenia..

Jednoznačným prínosom nariadenia je zvýšenie účinnosti úradných kontrol, ako sa uvádza v odpovediach. Takmer dve tretiny NOOR a certifikačných PO začali vykonávať simultánne kontroly RNKŠ a karanténnych škodcov od vykonávania nariadenia, zatiaľ čo len 30 % tak robilo už v minulosti. Zdá sa, že finančný vplyv nariadenia na vykonávanie týchto kontrol je minimálny, keďže väčšina PO vyhlásila, že náklady sa nezvýšili. Tento stav potvrdzujú aj súkromní prevádzkovatelia.

Zdá sa, že opatrenia v prípade nedodržovania pravidiel v súvislosti s RNKŠ nie sú dostatočne jasné. Viac ako polovica respondentov odmieta nevyhovujúce zásielky a informuje o tom dotknutú krajinu mimo EÚ. Len málokto s prevádzkovateľom riešia osobitné zaobchádzanie. Niektorí respondenti by uvítali vypracovanie príslušných usmernení. Takmer 75 % respondentov by bolo z dôvodu transparentnosti za oznamovanie nedodržovania pravidiel súvisiacich s RNKŠ do systému TRACES-NT. V nariadení sa však takéto oznamovanie nespomína.

Posúdenie užitočnosti článku 49 pre opatrenia týkajúce sa novozistených rizík škodcov nebolo možné vykonať pre nedostatočnú spätnú väzbu.

⁷ Ú. v. EÚ L 98, 31.3.2020, s. 98.

3. RASTLINOLEKÁRSKE OSVEDČENIA

Rozšírenie povinnosti súvisiacej s RO na komodity v časti B prílohy XI k nariadeniu (EÚ) 2019/2072 (ďalej len „nové komodity“) zavedené článkom 73 nariadenia (ďalej len „rozšírenie RO“) by sa mohlo považovať za prospešné z hľadiska ochrany EÚ proti škodcom. Boli zaznamenané jasné prínosy: lepšia vysledovateľnosť, lepšia ochrana proti škodcom a väčšia zodpovednosť NOOR mimo EÚ. Okrem toho približne 33 % NOOR mimo EÚ uviedlo zlepšenie svojej schopnosti odhaľovať škodcov v rámci inšpekcií pred vývozom.

Prevádzkovatelia navyše väčšinou uviedli, že rozšírenie RO neovplyvnilo rovnaké podmienky alebo že došlo k pozitívnym zmenám v dôsledku zvýšenej informovanosti, rovnakých pravidiel a zvýšeného počtu kontrol.

Na základe prieskumu sa 22 % respondentov domnievalo, že celková situácia systému RO sa zlepšila a 35 % sa domnievalo, že situácia zostala rovnaká, zatiaľ čo 15 %, najmä prevádzkovateľov, uviedlo, že situácia sa zhoršila v dôsledku nedostatočnej proporcionality novej povinnosti so súvisiacimi rizikami. Nebolo možné posúdiť, či bol prechod na novú požiadavku bezproblémový, keďže 42 % respondentov ho považovalo za bezproblémový, zatiaľ čo 38 % ho považovalo za problematický [rozdielne požiadavky medzi komoditami v častiach A B prílohy XI, ktoré je ťažké vysvetliť prevádzkovateľom, napr. iba komodity v časti A sa musia vopred oznamovať na hraničných kontrolných staniciach (HKS); rozlišovanie medzi časťami A B; zisťovanie osív predávaných na diaľku]. NOOR mimo EÚ sa domnievajú, že v súčasnosti je zložitejšie identifikovať nové komodity, a to najmä ich zamýšľané použitie, ktoré určuje potrebu RO. Kritériá na rozlíšenie týchto komodít však zostali rovnaké ako v minulosti, keď sa RO ešte nevyžadovalo.

Rozšírenie RO by sa takisto dalo považovať za prínosné pre celkové fungovanie obchodu. Súkromné zainteresované strany pociťujú pokles podvodných praktík, zvýšenie úrovne dôvery medzi aktérmi v dodávateľskom reťazci, lepšiu schopnosť monitorovať zmluvy a celkové zníženie rizika.

Okrem toho sa zdá, že rozšírenie RO zvýšilo povedomie o problémoch týkajúcich sa zdravia rastlín medzi prevádzkovateľmi, občanmi a PO.

Negatívnou stránkou je, že rozšírenie RO zrejme zvýšilo administratívnu záťaž a súvisiace náklady. Združenia na úrovni EÚ hodnotili zvýšené pracovné zaťaženie ako rovnako dôležité. Tri členské štáty prispôbili svoje IT systémy s obmedzenými nákladmi a jeden vylepšil svoje zariadenia na vykonávanie inšpekcií. Štyri členské štáty zvýšili úroveň odberu vzoriek a testovania na zistenie potenciálnych novozistených rizík škodcov, ale stále sa pohybujú pod úrovňou 5 %.

Rozšírenie RO spôsobilo určité náklady aj NOOR mimo EÚ, najmä preto, že zvýšili počet zamestnancov a modernizovali zariadenia a laboratóriá.

Aj keď sa zdá, že čas a náklady na vykonanie kontrol na vstupných miestach EÚ pre ďalšie komodity sa zvýšili (ako uviedla väčšina predstaviteľov súkromného sektora – 44 %), schopnosť robiť dlhodobé investície alebo strategické rozhodnutia nebola výrazne ovplyvnená, keďže iba 17 % respondentov sa domnieva, že táto schopnosť je ovplyvnená.

Bolo oznámených veľmi málo odmietnutí zásielok, išlo najmä o zásielky osív, plodov a rezaných kvetov z dôvodu nepredloženia alebo neúplnosti RO pre nové komodity. Všetky zainteresované strany EÚ, s ktorými sa záležitosť konzultovala, vyhlásili, že nezistili žiadnu významnú zmenu v objemoch dovozu do EÚ, produkcii EÚ alebo cenách nových komodít. Odpovede NOOR mimo EÚ, aj keď ich počet bol obmedzený, potvrdili, že nedošlo ani k zmenám v objemoch vývozu do EÚ, ani k zvýšeniu nákladov pre vývozcov. Odpovede zainteresovaných strán sú v súlade so záverom uvedeným v Soto et al. (2021), že zmena právnych predpisov má zanedbateľný vplyv na celkový obchod s rastlinami. Kontrola povinného 1 % nových komodít pri dovoze nebola podľa mnohých respondentov zložitá, zatiaľ čo takmer rovnaký počet respondentov malo ťažkosti s odlišením „nových“ regulovaných komodít od tých „starých“, ako aj s neexistenciou jednotných postupov v rámci členských štátov.

K ustanoveniu v článku 71 ods. 2 nariadenia o tom, že sa v rámci RO v plnom znení uvedie osobitná požiadavka, ktorá je splnená, keď sa podľa príslušného vykonávacieho aktu umožňuje niekoľko rôznych možností pre takéto požiadavky – viac ako polovica respondentov sa domnieva, že ustanovenie je skôr jasné, kým 32 %, že je skôr nejasné. NOOR z EÚ aj mimo EÚ považujú požiadavku za jasnú, ale súkromné zainteresované strany si myslia opak. Napriek tomu, že všetkých 27 členských štátov schválilo vysvetlenia, ktoré poskytla Komisia, prevádzkovatelia a ich zástupcovia uvádzali vo svojich odpovediach, že plnenie požiadavky nebolo v rámci EÚ homogénne a odlišné prístupy k tejto veci bolo ťažké uplatniť. To sa však týkalo len počiatkovej fázy plnenia uvedenej požiadavky.

Za prínosné sa považuje aj rozšírenie požiadavky RO na rastliny privezené cestujúcimi, keďže podľa viac ako 80 % zainteresovaných strán viedlo k zlepšeniu ochrany EÚ pred škodcami. Odpovedí doručených od širokej verejnosti (17) bolo príliš málo na to, aby sa dali posudzovať.

4. ZÁKAZY

Podľa ustanovení článku 40 nariadenia je zakázaný dovoz určitých komodít na územie Únie. Súčasný postup udeľovania výnimiek zo zákazov dovozu, t. j. povolenia dovozu inak zakázaných komodít, na základe informácií predložených zainteresovanými krajinami, funguje pomerne dobre. Dalo by sa však uvažovať o ďalšej štandardizácii tohto postupu. Súčasný postup udeľovania výnimiek zo zákazu dovozu považovalo za vyhovujúci 47 % respondentov a za nevyhovujúci ďalších 30 %. Medzi združeniami na úrovni EÚ a členských štátov prevláda nespokojnosť v dôsledku zdĺhavých procesov, nedostatočnej transparentnosti, obmedzeného vedeckého základu a zvýšeného administratívneho a finančného úsilia.

Článok 42 nariadenia o vysokorizikových rastlinách, rastlinných produktoch a iných predmetoch (VRR) možno považovať za účinné ustanovenie z hľadiska posilnenia ochrany EÚ proti škodcom, čo potvrdilo 61 % respondentov, ktorí považujú aj zoznam VRR uvedený v prílohe k nariadeniu (EÚ) 2018/2019⁸ a postupy zahrnuté v nariadení (EÚ) 2018/2018⁹ za jasné. Potvrďuje to aj hodnotenie vplyvu zoznamu VRR na pravdepodobnosť prienikov škodcov, keďže iba jedno združenie usúdilo, že sa zvýšila. Respondenti celkovo súhlasili aj

⁸ Ú. v. EÚ L 323, 19.12.2018, s. 10 – 15.

⁹ Ú. v. EÚ L 323, 19.12.2018, p. 7 – 9.

s tým, že prísnosť zákazu je primeraná. Sedem združení a 4 NOOR uviedli opak. Nakoniec zaznela požiadavka na väčšiu transparentnosť postupu použitého pri vypracovaní zoznamu VRR.

Okrem zvýšenej ochrany EÚ proti škodcom a lepšej pripravenosti na potenciálne novozistené riziká škodcov, ktoré spomenula väčšina respondentov (69 %) (druhý prípad sa pripisuje vykonaným posúdeniam rizika komodít), lepšie povedomie o potrebe chrániť EÚ proti škodcom bolo ďalším prínosom, ktorý uviedlo viac ako 50 % respondentov.

Najčastejšie uvádzaným negatívnym vplyvom bolo zvýšenie administratívnej záťaže. 29 zo 77 zainteresovaných strán sa vlastne domnieva, že administratívna záťaž sa zvýšila v dôsledku zložitosti kontrol na hraniciach, inšpekcií a opatrení dohľadu. Pridelené dodatočné zdroje zároveň navýšili kapacitu na sledovanie komodít uvedených v zozname VRR a na identifikáciu už vyradených VRR.

Okrem cielenej odbornej prípravy v súvislosti s témami týkajúcimi sa zdravia rastlín, ktoré organizovala Komisia v rámci BTSF, ďalšie zainteresované strany, najmä NOOR, podnikli ďalšie aktivity odbornej prípravy na uľahčenie vykonávania zákazu dovozu VRR. GR SANTE, EFSA a 13 z 21 NOOR v EÚ uviedli, že výrazne zvýšili svoje aktivity zamerané na šírenie informácií. Súkromné zainteresované strany celkovo hodnotili tieto snahy o šírenie informácií pozitívne, najmä tie zo strany EFSA a NOOR.

Zákaz dovozu VRR nemal významný vplyv na domáci trh, pokiaľ ide o domácu výrobu, ceny a predaj ani na schopnosť prevádzkovateľov vyvážať VRR alebo uskutočňovať dlhodobé investície a ani na skutočný počet prevádzkovateľov v sektore. Prevádzkovatelia, členské štáty a združenia na úrovni EÚ však považujú obchod s VRR za zložitejší, a to najmä z dôvodu potreby dodávateľov nových rastlín. Napriek tomu dokázali nahradiť zakázané druhy VRR inými. Spätnú väzbu od zainteresovaných strán potvrdzujú výsledky obchodnej analýzy prezentované v Soto et al. (2021).

Štyri NOOR mimo EÚ, ktoré uviedli, že predložili dokumentáciu na zrušenie zákazu dovozu VRR z ich krajiny, považujú tento proces za zložitý, keďže sa vyžadujú príliš špecifické informácie a nie sú k dispozícii žiadne podrobné usmernenia. Rovnako uviedli, že zložitou sa vyznačovali aj inšpekcie a ich možnosť certifikovať vyradené VRR, no rozšírená odborná príprava pomohla tieto ťažkosti riešiť. Údaje o kvantifikácii nákladov boli príliš obmedzené na vykonanie akéhokoľvek posúdenia.

Zdá sa, že ustanovenia článkov 8 a 48 nariadenia o materiáli na úradné testovanie, vedecké a iné súvisiace účely sa v porovnaní s minulosťou zjednodušili, čo potvrdila väčšina respondentov, ale 11 z 31 respondentov, z ktorých 3 zo 4 laboratórií, ktoré sú hlavnými používateľmi, si myslia opak. Skúsenosti s oprávnením väčšina respondentov (32 %) hodnotila ako neuspokojivé v dôsledku problémov so schválením oprávnenia NOOR mimo EÚ, administratívnej záťaže, nejasnosti ustanovení, nedostatočnej harmonizácie medzi členskými štátmi a opakovanému vyžadovaniu takéhoto oprávnenia od toho istého odosielateľa.

Ustanovenia článkov 60 – 64 nariadenia týkajúce sa používania karanténnych staníc a izolačných zariadení možno považovať za uspokojivé, čo potvrdila veľká väčšina

respondentov. Postup pri uvoľňovaní materiálu z karanténnych podmienok sa zdá byť jasný a účinný pre všetkých respondentov.

5. ÚRADNÉ KONTROLY

Sektor zdravia rastlín bol zahrnutý do rozsahu pôsobnosti NÚK a kontroly dovozu sa teraz vykonávajú podľa rovnakých postupov ako v iných sektoroch potravinového reťazca, len s niekoľkými výnimkami.

V súvislosti s obmedzeniami načrtnutými v úvode stojí za zmienku, že dotazník o NÚK mal nižšiu mieru účasti.

O úrovni účinnosti a harmonizácie dovozných kontrol nebolo možné vyvodiť závery: 35 zo 65 reagujúcich zainteresovaných strán považovalo vykonávanie nového režimu dovozných kontrol za účinné a harmonizované, zatiaľ čo počiatočná spätná väzba z prvých 5 zo série 15 – 20 auditov Komisie o vykonávaní NÚK odhalila nedostatky, keďže členské štáty nezabezpečujú plnenie minimálnych požiadaviek na HKS a KM. Postupy auditu a overovania, zdokumentované postupy a plány monitorovania a odberu vzoriek na zabezpečenie konzistentnosti fyzických kontrol sú v rôznych štádiách vypracovania. Systém TRACES-NT je funkčný, ale v členských štátoch stále existujú nedostatky pri vykonávaní požiadaviek na osobné zásielky a drevený obalový materiál.

Používanie systému TRACES-NT možno považovať za dôležité zlepšenie, ktoré NÚK prinieslo. Funkciu ponúkanú v systéme na oznamovanie nedodržovania pravidiel pri dovoze označilo za účinnú 80 % respondentov. NOOR hodnotili pozitívne aj prepojenie s inými systémami, ústretovosť pre používateľa a dostupnosť informácií.

V NÚK sa zaviedli nové pravidlá pre kontroly na kontrolných miestach (KM) a pre kontroly na základe rizika týkajúce sa komodít v tranzite. Napriek tomu, že tieto kontroly sú zavedené krátko, možno ich považovať za účinné, ako uviedlo 47 z 52 a 31 z 36 respondentov.

Zavedenie harmonizovaných pravidiel pre odber vzoriek na fyzické kontroly vykonávané vizuálnou prehliadkou (príloha III k nariadeniu (EÚ) 2019/2130¹⁰) bolo dôležitým zlepšením systému úradných kontrol. Predchádzajúce série auditov vlastne identifikovali významné rozdiely v odbere vzoriek na fyzické kontroly, čo Komisia a členské štáty považovali za nedostatok. Podľa odpovedí sa v súčasnosti o veľkosti vzorky rozhoduje jednotnejšie z dôvodu jasnejších požiadaviek. Niektoré zainteresované strany však uviedli, že veľkosť vzorky zásielok s malými dávkami rôznych komodít je neúmerne vysoká, aby sa dosiahla minimálna akceptovaná úroveň spoľahlivosti ustanovená v právnych predpisoch, a 33 % z nich požaduje väčšiu harmonizáciu, pokiaľ ide o minimálne množstvá, ktoré majú byť vyňaté z kontrol. Nariadením (EÚ) 2019/2130 sa zaviedli aj nové ustanovenia týkajúce sa odberu vzoriek a testovania na latentné infekcie. Podľa spätnej väzby z dotazníka tieto nové ustanovenia neovplyvnili náklady, ale umožnili rutinné vykonávanie týchto testov.

Väčšina NOOR pri vykonávaní zmien vyplývajúcich z NÚK nerozšírila svoj personál ani pracovné zaťaženie. Program Komisie v oblasti BTSF zahŕňal osobitnú časť o novom NÚK

¹⁰ Ú. v. EÚ L 321, 12.12.2019, s. 128 – 138.

pre inšpektorov zdravia rastlín. Okrem toho takmer polovica respondentov absolvovala odbornú prípravu a aktivity na zvýšenie informovanosti o NÚK.

Zmeny v právnych predpisoch navyše viedli k veľmi obmedzeným zmenám v počte HKS a KM v porovnaní s minulosťou. Štyri NOOR uzavreli vstupné miesta a tri uzavreté schválené miesta určenia najmä z dôvodu nižšieho objemu dovozu, efektívnosti nákladov a finančnej reorganizácie.

Podľa 25 % odpovedí, ktoré poskytli prevádzkovatelia a ich združenia, prínosy zmien vyplývajúcich z NÚK boli spojené s nákladmi, pretože sa znížila kapacita na dovoz rastlín a rastlinných produktov. Pokles dovozných kapacít je spôsobený najmä tým, že v súčasnosti sa tovar prelieva na základe RO, kým predtým bolo overovanie založené na prepravnom doklade, ktorý pokrýval rôzne RO. Takmer 1 z 3 respondentov zo súkromného sektora okrem toho uviedol, že náklady na kontroly sa zvýšili, hoci o menej ako 10 %. Pre podobný počet respondentov zostali náklady rovnaké.

Viac ako polovica NOOR súhlasila s tým, že náklady na spotrebný materiál na vykonanie kontrol neboli ovplyvnené. 67 % NOOR však uviedlo, že čas potrebný na vykonanie kontrol buď zostal rovnaký ako predtým, alebo sa zvýšil o menej ako 10 %. NPPO neoznámili žiadne dodatočné náklady a to isté platí aj pre náklady na kontroly na HKS, ako aj pre celkové náklady, ako ich oznámili prevádzkovatelia a združenia.

Dve NOOR sa domnievali, že náklady na zavedenie plánu monitorovania pre drevený obalový materiál a aktualizáciu inšpekčných protokolov sa zvýšili a dodatočné náklady sú nižšie ako 10 %.

S cieľom implementovať požiadavky NÚK na kontroly batožiny cestujúcich väčšina NOOR naďalej využívala prístup založený na riziku, ktorý využívali pred vykonávaním NÚK. Väčšina NOOR však delegovala kontroly dokumentácie RO na colné orgány a len málo z nich muselo na vykonávanie týchto kontrol modernizovať svoje zariadenia.

Požiadavka na kontroly po dovoze rastlín na výsadbu vstupujúcich do EÚ v dormantnom štádiu bola zavedená len trochu dlhšie ako pol roka, keď boli dotazníky spustené. Môže sa tým vysvetliť, prečo 61,1 % respondentov nemalo žiadny názor. 22,3 % respondentov však hodnotilo opatrenie ako účinné. Polovica opýtaných NOOR zdôraznila zložitosť sledovania dovozu komodít cez iné členské štáty. Pokiaľ ide o organizáciu kontrol po dovoze, väčšina NOOR považovala postup za jednoduchý, no významná časť ho hodnotila ako vôbec nie jednoduchý. Na vyvodenie záverov sa získalo príliš málo údajov o počte a nákladoch na kontroly po dovoze, ktoré sa vykonali v prípade rastlín na výsadbu dovezených v dormantnom štádiu.

Pri otázke o kontrolách komodít predávaných prostredníctvom elektronického obchodu sa väčšina respondentov zhoduje v tom, že kontroly predaja na diaľku by sa mali vykonávať rovnakým spôsobom ako kontroly tradičného dodávateľského reťazca, aby sa zabezpečili rovnaké podmienky pri zachovaní úrovne ochrany proti rizikám pre zdravie rastlín.

6. ZÁVERY

Na základe posúdených údajov by sa dalo usúdiť, že nariadenie a zahrnutie kontrol zdravia rastlín do rozsahu pôsobnosti NÚK prispeli k dosiahnutiu cieľov zlepšiť rastlinolekársku ochranu EÚ a zvýšiť proaktívnu činnosť proti škodcom pri dodržiavaní IPPC prostredníctvom transparentných prístupov založených na riziku. Názory NPPO boli pozitívne v súvislosti s ustanoveniami, ktoré objasnili kontroly zdravia rastlín, a s ustanoveniami, ktoré ďalej posilňujú ochranu EÚ proti škodcom. Ustanovenia, ktorých zavedenie spôsobilo podľa vyjadrení ťažkosti v už zavedenom obchode, vnímali združenia na úrovni EÚ a členských štátov negatívne.

Analýza spätnej väzby získanej od zainteresovaných strán o zmenách požiadaviek na RO, zmenách v dôsledku NÚK a zavedení dočasného zákazu dovozu pre VRR spolu s analýzou dostupných obchodných údajov (Soto et al. 2021) okrem toho poukazujú na situáciu, keď prínosy prevažujú nad nákladmi. Hlavným aspektom, ktorý mohol viesť k tomuto pozitívnemu posúdeniu, sú aktivity odbornej prípravy a šírenia informácií. Situácia je menej jasná, pokiaľ ide o zmeny v postupoch pri dovoze a najmä v prípade RNKŠ. Orgány EÚ a mimo EÚ zdôrazňujú prínosy zmien právnych predpisov viac ako súkromní prevádzkovatelia. Súkromní prevádzkovatelia majú tendenciu identifikovať pri vykonávaní zmien právnych predpisov väčší počet menších nedostatkov a označiť oblasti, v ktorých je potrebné ich doladovanie.

Na zvýšenie účinnosti a praktického vykonávania nariadenia a pravidiel NÚK a na dosiahnutie lepšej užitočnosti by sa mohla zväziť ďalšia diskusia o niektorých oblastiach. Týka sa to: 1) zlepšenia súdržnosti ustanovení týkajúcich sa RNKŠ a ich kontrol; 2) postupov udeľovania výnimiek zo zákazov dovozu podľa článku 40 nariadenia; 3) posilnenia transparentnosti postupov pre vysokorizikové rastliny v súlade s článkom 42 a 4) cielených úradných kontrol rastlín a rastlinných produktov dovážaných prostredníctvom predaja na diaľku. Akákoľvek možná zmena by však mala byť rozsahovo obmedzená, keďže by sa týkala najmä úprav už fungujúceho systému.